

A VIRTUÁLIS APOKALIPSZIS, AVAGY EGY FIKTÍV ATOMHÁBORÚ MODELLJE

The virtual apocalypse, or model of a fictitious nuclear war

Bertalan Péter¹ – Szabó Ferdinánd²

Absztrakt: A hidegháborúban világgéssel fenyegető konfliktus mögött a két szuperhatalom totális szembenállása állt, amelyet a fegyverkezési verseny erősített. E versenyt érzékeltető statisztikai adatok szemléltetik a veszély nagyságát. A fegyverkezési verseny élesedésének, kiszélesedésének bizonyítéka az atomkísérletek számának növekedése. A két szuperhatalom szembenállása Európában is kemény politikai lépésekben fejeződött ki. A két fél és az általuk vezetett katonai blokkok szembenállása a kettészakított Németország és Berlin kérdésében volt a legélesebb. 1961-ben a Szovjetunió a Kelet- és Nyugat-Berlint elválasztó fal egy éjszaka alatt történő felhúzásával megsértette Berlin négyhatalmi státuszát, de arra vigyázott, hogy egyetlen háztömböt sem vegyen el a nyugati területből. A nyugati hatalmak sem tettek katonai lépéseket Moszkvával szemben ügyelve a status quo megtartására. 1989. november 9. a német újraegyesítés folyamatában határkövé vált berlini fal, amely a világ addig legjobban őrzött államhatára volt, 28 év után leomlott, mint valamennyi fal a történelem évszázadai folyamán.

Kulcsszavak: világgézés, szuperhatalmak, fegyverkezési verseny

Abstract: The lack of information causes ignorance and misinterpretation, making the clear view of politics difficult. Behind the conflict threatening

¹ Dr. habil. Bertalan Péter VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár tudományos főmunkatárs, egyetemi docens Károli Gáspár Református Egyetem BTK. E-mail címe: drbertalanp@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-3736-2334>

A szerző további munkásságát lásd a Magyar Tudományos Művek Tárában: <https://m2.mtmt.hu/gui2/?type=authors&mode=browse&sel=10010910>

² Szabó Ferdinánd történészhallgató Károli Gáspár Református Egyetem BTK. E-mail címe: szaboferdiinand@gmail.com

with world war stands the total opposition of two superpowers, which is strengthened by the arms race. The statistics showing this race illustrate the extent of danger. The increasing number of nuclear tests provides evidence for the arms race getting more intense and expanded.

The opposition of the 2 superpowers was expressed in strict political measures also in Europe. The opposition of the 2 sides and the military blocks they led was the sharpest in the issue of the divided Germany and Berlin. In 1961 the Soviet Union violated the four-power status of Berlin, by creating the wall during one night separating East- and West Berlin, being careful not to take a single block from the Western area. Neither the Western powers took military steps against Moscow to take care to maintain the status quo. 9 November, 1989, the Berlin Wall, which became a landmark in the process of the reunification of Germany, and was the most guarded state boundary of the world till that time, has fallen after 28 years as all the walls throughout the centuries of history.

Keywords: opposition, superpowers, arms race

BEVEZETÉS

Az alábbi értékes történelmi forrás a Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltárából került elő.³ A dokumentum egy atomháború esetén elrendelt fiktív szimulációs gyakorlat részletes helyzetelemzését tartalmazza.⁴ A modell részletes analizálása betekintést enged az 1970-es évek végének nagyhatalmi politikájába, ahol a nagyhatalmak elsődleges törekvése annak a félévszázados szimultán partinak a megjelenítése, amelynek során több fő táblán játszik egymással a két kiemelt erőnyerő az USA és a Szovjetunió. Miközben ugyanők a fontosabb lépések meghívottjai – vagy éppen kéretlen multiplikátorai –, a melléktáblákon folyó küzdelmeknek is. Azt már a szerzők teszik hozzá, hogy az atomütőerő fejlesztésére épülő fegyverkezési versenyben, a csillagháborús program által gerjesztett globális, valamint az intergalaktikus térben lejátszódó hatalmi aspirációk árnyékában, azért nem mindig a sakk konvenciói szerint követik egymást a pro és kontra húzások. Egy másik közkedvelt játék a kártya – s

³ Magyar Nemzeti Levéltár Somogy Megyei Levéltára Tematikus gyűjtemény; Polgári védelem dokumentumai Nyt. szám: 030-19/Gy/1978 A közölt forrás egy kis része a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltár honlapján jelent meg.

annak politikailag motivált cinkelt lapjai – is fel-feltűnnek időnként, s igazából egyszerre görgetik a fejleményeket az asztal feletti “lovagias” küzdelem és az asztal alatti (vagy kulisszák mögötti) sötét, gyakran titkosszolgálatok által folytatott játék elemei. Másképp alig képzelhető el, hogy a mellékszereplő partnerek időnként egyik, avagy másik hatalom oldalán tűnnek fel, illetve, hogy esetenként a már egyszer kiütött bábuk visszakerülnek a sakktablára. Megannyi bizonytalanság, amelyekről máig nem tudjuk, hogyan befolyásolják az „atompártiban” – a magát végső, – mindent megnyerő győztes szerepébe navigálni igyekvő, a titkos diplomácia eszközeivel „leárnyékolt” superhatalmak döntéseit, szándékait. Ezért a folyton változó, sokvektorú, képlékeny történelmi, politikai, gazdasági folyamatnak az átlátása, modellezése korunk geostratégiának, diplomatáinak is komplex, embert próbáló feladat. Az közölt forrás ennek a titokzatos folyamatnak az egyik lenyomata. Találóaan állapítja meg kiváló művében a Germuska Pál-Horváth Miklós szerzőpáros: „A nemzetközi konzultációk során egy alapvető doktrinális váltás szükségessége rajzolódott ki a felkészülés területén, amely majd’ évtizedes késéssel követte a szovjet (VSZ) hadászati 1960-as évek első felében végrehajtott koncepcionális változásokat. Az 1950–60-as években a mozgósítás a népgazdaság háborús körülmények közötti működtetésére fókuszált, és ennek előkészítésére összpontosította erőfeszítéseit. Az új hadászati-hadműveleti koncepciókból azonban egy más körülmény kapott kiemelt figyelmet: a váratlanság és az idő tényezője – egy rakéta-atomháború kirobbanása után alig van idő mozgósításra-átállásra, ráadásul a várható drámai rombolások miatt igen nehézé válik a haderő és a lakosság haditechnikai és anyagi ellátása.”⁵ Az atomháború polgári lakosságra és a hátországra gyakorolt hatását elemzik Horváth Miklós és Kovács Vilmos alap kutatásokra építő művükben. A szintetizáló nagymonográfia egyik alap gondolata, hogy a „Varsói Szerződés atomháborúra kidolgozott terveinek egyik fontos elemét képezték a prognosztizált háború Magyarországra, ezen belül az ország irányítása és működőképessége fenntartása szempontjából nélkülözhetetlen politikai és állami intézmények(...)” „A váratlan atomháború alapos elemzése érdekében a haderő felkészítésén és alkalmazásán túl meg kell vizsgálnunk a hátország védelmével kapcsolatos problémákat is.”⁶ A közölt forrás ennek a

⁵ GERMUSKA, HORVÁTH, 2020. 203.o.

⁶ HORVÁTH, KOVÁCS, 2016. 91.o.

gyakran a korszakban államtitkot képező folyamatnak az egyik lenyomata. A forrásban talált rövidítéseket lábjegyzetben oldottuk fel.

I. ELŐZMÉNYEK, AZ ATOMKONFLIKTUS FENYEGETŐ, SÖTÉT ÁRNYAI

A XX. századot a hosszú XIX. századdal szemben a rövid XX. századnak nevezi a történettudomány. A jelző jelentéstartalma az események sűrűsödésével áll kapcsolatban. A két világháború tragikus, napról napra változó eseménysora és a modern média által percről percre, óráról órára, napról napra permanensen közölt politikai történések az idő relatív rövidülésének érzését keltik.

1962. augusztus 29-én a CIA⁷ egyik U2-es kémrepülőgépének kiadták a parancsot, hogy repüljön Kuba fölé. Az U2-es húszezer méter magasságból készített felvételeket és ezen jól kivehetőek voltak a szovjet rakétatelepítő csapatok munka közben. A felderített tényeket más források is megerősítették.

1962. szeptember 15-én ugyancsak egy amerikai felderítő repülőgép felvételei bizonyították, hogy egy szovjet kereskedelmi hajó, a Poltava nukleáris robbanótölteteket és támadó SS4-es, SS5-ös ballisztikus rakétákat szállított Kubába. Ezután újabb U2-es felderítések erősítették meg a szovjet háborús, katonai lépéseket. Kennedy⁸, amerikai elnök válaszul egy tengeri karantén létrehozása mellett döntött, s 1962. október 23-án televízióan keresztül tájékoztatta az amerikai lakosságot a szovjet rakétatelepítésről és elrendelte a Kuba felé tartó szovjet teherszállító hajók blokádját. Katonai lépéseket is tett az USA hadvezetése. B52-eseket nukleáris töltetekkel szereltek fel, és azok egy védelmi övezetben keringtek az Északi-sarkkör felett. Innen vagy visszarepülhettek bázisaikra, vagy szovjet célpontokat támadhattak meg. A 90 darab B52-es fedélzetén 20-50 megatonna – 1 megatonna 1 millió tonna hagyományos robbanóanyag energiájának megfelelő magenergia mértékegysége – bombával folyamatosan az északatlanti térségben támadási parancsra várt. A repülőtereken 550 B52-es, 800 B47-es és 70 B58-as startra készen várakozott. Az Északi-tengeren és az észak-sarki jégtakaró alatt nukleáris töltettel ellátott atom-tengeralattjárók

⁷ A Központi Hírszerző Ügynökség (Central Intelligence Agency, rövidítve CIA) az Amerikai Egyesült Államok egyik legfontosabb szövetségi hírszerző szervezete, a Hírszerző Közösség tagja.

⁸ John Fitzgerald Kennedy az Amerikai Egyesült 35. elnöke 1961 és 1963 között

állomásoztak, készen arra, hogy csapást mérjenek szovjet nagyvárosokra. 8 Polaris rakétákkal felszerelt tengeralattjáró az északi-atlanti térségben járőrözött és 128 víz alól indítható rakétájukat a Szovjetunióra irányították. A Földközi-tengeren, a Sárga-tengeren a 6. és 7. amerikai flotta, valamint a Royal Navy repülőgép-anyahajón ugyancsak atombombákkal felszerelt repülőgépek álltak bevetésre készen. Interkontinentális ballisztikus rakétákat állítottak készenlétbe az USA területén. 102 Atlasz, 54 Titán és 12 Minuteman interkontinentális rakétát a földalatti silókban kilövő pozícióba helyeztek. Kennedy elnök az amerikai fegyveres erőket Defcan 1, a háborút jelentő védelmi fokozatba helyezte. A karibi-tengeri vesztegzár 1962. október 24-én lépett életbe. Ettől kezdve az emberiség II. világháború utáni történelmének legdrámaibb napjait élte át. A Varsói Szerződés és a NATO erőit a legmagasabb riadókészültségbe helyezték. Florida katonai táborrá vált, Kubában felfegyverezték a felnőtt lakosságot. Ezekben az órákban 18 kelet európai szállítóhajó haladt a Kuba előtt felsorakozott blokádot végrehajtó amerikai hadihajók vonala felé. Ezt a 18 hajót négy szovjet atomrobbanófejekkel felszerelt torpedókat is szállító és amerikai támadás esetén tűzparanccsal is felhatalmazott tengeralattjáró kísérte. Hruscsov⁹ az SZKP KB főtitkára az egész világ megkönnyebbülésére utasítást adott arra, hogy a szovjet rakétaszállító hajók ne próbálják áttörni a tengeri blokádot. 16 fegyvert szállító hajót visszafordított. Tehát újabb rakéták nem jutottak Kubába.

A világegéssel fenyegető konfliktus mögött a két szuperhatalom totális szembenállása állt, amelyet a fegyverkezési verseny erősített. E versenyt érzékeltető statisztikai adatok szemléltetik a veszély nagyságát. A fegyverkezési verseny élesedésének, kiszélesedésének bizonyítéka az atomkísérletek számának növekedése. Az emberiség számára a következő időszakban kikerülhetetlen feladattá vált az atomháború rémének elhárítása.

1.1. Az 1978-as és 1979-es évek jelentősége a nemzetközi politikában¹⁰

Az amerikai-szovjet viszony gyorsan romlott 1978 elejétől geopolitikai okokból. A szovjetek egyre fokozódó politikai aktivitást fejtettek ki

⁹ Nyikita Szergejevics Hruscsov 1953-tól 1964-ig a Szovjetunió Kommunista Pártja (SZKP) első titkára, 1958 és 1964 között pedig a Minisztertanács elnöke

¹⁰ A forrás nemzetközi kontextusba helyezéséhez nagy segítséget nyújtott Magyarics Tamás nagyívű szintézise. MAGYARICS, 2014. 559–562. o.

Afrikában. Szomáliába, Etiópiába és Angolába is szovjet, illetve kubai kiképzők és fegyverek érkeztek. A kétoldalú viszony megromlásának második oka az a NATO-döntés volt, amely megnövelte a katonai kiadásokat, és erősítette az amerikai katonai jelenlétet Nyugat-Európában. A harmadik fő ok pedig az amerikai-kínai politikai centrumok közeledése volt. A fordulópontot Brzezinski¹¹ nemzetbiztonsági tanácsadó 1978. májusi kínai útja jelentette, amelynek során az amerikai politikai stratégiai partnerséget kínált Pekingnek Moszkva ellen. Jimmy Carter¹² 1978. június 7-i beszéde az annapolisi Haditengerészeti Akadémián¹³ hangzott el, amelyben az elnök felszólította a Szovjetuniót, hogy választhat a konfrontáció és a kooperáció között, hangsúlyozta, hogy az Egyesült Államok készen áll mindkettőre. A Kreml a konfrontáció gyakorlásával vádolta az amerikai vezetést, és elhárította magától a felelősséget a bilaterális kapcsolatok romlásáért. Az új szovjet közepes hatótávolságú rakéták (rövidítve: IRBM)¹⁴, az SS-20-asok telepítése jelentős visszhangot és aggodalmat váltott ki Nyugat-Európa és Amerika politikusaiból és közvéleményéből egyaránt. Moszkva az SS-4 és SS-5 jelzésű korábbi típusok egyszerű cseréjéről beszélt, de az új rakéták egyenként három, külön-külön célra vezethető robbanófejjel voltak ellátva. Sokkal pontosabban működtek a korábbi típusoknál, akció-rádiuszuk nagyobb volt, ezért a Szovjetunió ázsiai részeiről is elérhették az atomfegyverekkel Nyugat-Európát. 1979. augusztus 6-án az amerikai kormányzat nyilvánosságra hozta, hogy 200-600 közepes hatótávolságú Pershing-II-es és cirkálórakétát ajánlott fel a NATO számára az új szovjet IRBM-ek telepítésére válaszként. A NATO külügyminiszteri tanácsa 1979. december 12-én¹⁵ fogadta el az amerikai javaslatot, azzal a kiegészítéssel,

¹¹ Zbigniew Kazimierz Brzezinski lengyel származású amerikai politológus, politikus, geostratégia. Jimmy Carter nemzetbiztonsági főtanácsadója volt 1977–1981 között.

¹² Jimmy Carter az Amerikai Egyesült Államok 39. elnöke, diplomáját 1947-ben az annapolisi Tengerészeti Akadémián szerezte.

¹³ Az Egyesült Államok Tengerészeti Akadémiáját 1845-ben alapították.

¹⁴ Közepes hatótávolságú ballisztikus rakéta (*Intermediate-range Ballistic Missile – IRBM*) Olyan ballisztikus rakéta, amelynek a hatótávolsága 1000-tól 5500 kilométerig terjed. Az IRBM-ek szárazföldi telepítésűek, és rögzített, illetve mozgatható indító berendezésekből egyaránt indíthatók. Nukleáris hagyományos, biológiai vagy vegyi robbanófejekkel is felszerelhetők. Gyakran nevezik őket harcászati vagy hadszíntéri rakétáknak is.

¹⁵ 1979. december 12-én a külügy- és védelmi miniszterek rendkívüli értekezletet tartottak Brüsszelben. A „kettős határozat” kapcsán megvitatották a hadszíntéri nukleáris eszközök modernizálását, beleértve a földi indítású szárnyas rakéták és a Pershing–II. rakéták telepítését Európában. Párhuzamosan folytatják a tárgyalásokat a telepítés elkerülése céljából.

hogy a telepítéssel egy időben tárgyalásokat is kell kezdeni a szovjetekkel a közepes hatótávolságú rakéták Európából történő kivonásáról („kettős határozat” - *dual track policy*). A SALT-megbeszélések azután tovább folytatódtak, de az 1979. júniusban aláírt megállapodás pontjai ellen egyre többen tiltakoztak az Egyesült Államokban. Júniusban¹⁶ Carter elnök meghátrált az MX rakéták¹⁷ ügyében, elrendelte a fegyverek fejlesztését, és szeptember 9-én bejelentette, hogy az Egyesült Államok a következő tíz évben 33 milliárd dolláros költséggel 200 ilyen rakétát telepít a szovjet ICBM¹⁸-ek, az SS-18-asok és SS-19-esek ellensúlyozására. Az amerikai reakció kissé eltúlzott volt, a helyzet némileg hasonlított az 1960-as évek elejihez, amikor sokat beszéltek a szovjetek állítólagos nukleáris fölényéről, holott pontosan ellenkezőleg állt a helyzet. Igaz, hogy elméletileg az amerikai szárazföldi telepítésű hadászati rakéták (1000 darab Minuteman és 54 darab Titán II.) 95%-át el tudták volna a szovjetek pusztítani az ICBM-jeikkel (SS-17, SS-18 és SS-19) végrehajtott első csapás során, de a földi indítású ICBM-ek az amerikai nukleáris arzenál mindössze negyedét tették ki; a nukleáris erő 75%-át a tengeralattjárókról és a repülőgépekről indítható eszközök alkották, amelyek könnyűszerrel megsemmisítő második csapást mérhettek volna a Szovjetunióra. Az amerikaiak technikai fölényét pedig elsősorban az jelezte, hogy az amerikai 25%-kal szemben a szovjetek nukleáris fegyvereinek 75%-a volt könnyebben elpusztítható silókban, és csak a negyede az ellenség által nehezebben felderíthető tengeralattjárókon és repülőgépeken. A hadászati nukleáris erők területén mutatkozó amerikai fölény miatt a szovjetek az 1970-es években nagy energiát fordítottak az európai hagyományos fegyverzet, valamint a hadszíntéri és a nagy hatótávolságú hadszíntéri rakéták (long-range theater nuclear weapons -

¹⁶ 1979. június 18-án Carter elnök és Brezsnyev főtitkár aláírták a SALT-II szerződést Bécsben (a szerződést az USA nem ratifikálta).

¹⁷ MX, Missile Experimental, az interkontinentális ballisztikus rakéta fejlesztésekor használt elnevezés,

¹⁸ Interkontinentális ballisztikus rakéta (Intercontinental Ballistic Missile – ICBM) Olyan ballisztikus rakéta, amelynek a hatótávolsága meghaladja az 5500 kilométert. Az ICBM-ek nukleáris töltettel vannak felszerelve, a hagyományos, vagy más tömegpusztító fegyver tölteteit is célba juttathatják. Több, külön célra irányítható töltetet tartalmazó visszatérő egységekkel is elláthatók, s telepítésük, valamint indításuk történhet szárazföldi helyhez kötött silókból vagy mozgatható indító berendezésekből. Az ICBM-eket gyakran hadászati rakétáknak is nevezik.

LRTNF)¹⁹ fejlesztésére. A szovjet haderőfejlesztésekre válaszként a NATO 1977. májusban²⁰ határozatot hozott a tagállamok védelmi kiadásainak növelésére. Az Egyesült Államok 1978-ban 35 ezer fővel növelte az Európában állomásozó erőinek számát, és emelte a nukleáris eszközöket célba juttató eszközök (tengeralattjárók és stratégiai bombázók) számát is. A KGST Hadiipari Állandó Bizottságának ülése, amely 1978. május 15–19. között Minszkben tanácskozott a globális fegyverkezési versenyt érintő fontos döntéseket hozott. A T-72-es harckocsik kooperációs gyártásáról tárgyaltak, Csehszlovákia és Lengyelország megerősítette, hogy 1980 utolsó negyedévében elkészíti a T-72-es harckocsi nullszériáját, Bulgária, Magyarország, NDK és Románia pedig konkretizálta az általa beszállítandó részegységek és alkatrészek jegyzékét.²¹ A Kádár-korszakban a védelempolitika az 1970-es években is központi szerepet játszott Magyarországon. Kiss Dávid kiváló tanulmányában pontos áttekintést nyújt a Kádár-rendszer védelemigazgatásának szervezeti felépítéséről. Megállapítja, hogy Magyarországon a Honvédelmi Tanács központi szervezetét csak 1964-ben hozták létre, majd ezután dolgozták ki 1970-re a megyei, járási, kerületi és városi szerveit is.²² Egészen 1970-ig kellett arra várni, amíg a rendkívüli időszakban felállítandó Honvédelmi Tanács alsóbb szintű szervezeti struktúráit kialakították, és pontosan megtervezték a háború esetén elvégzendő feladataikat.²³

II. FORRÁS

Polgári védelem Somogy Megyei Parancsnokság KAPOSVÁR

Nyt. szám: 030-19/Gy/1978

Titkos „GYAK”

15.sz. példány

¹⁹ A nagy hatótávolságú hadszíntéri nukleáris fegyverek/erők (Long-range theater nuclear weapons/forces – LRTNW/LRTNF): 1000–5500 kilométerig terjedő hatótávolságú ballisztikus rakéta, szintén felszerelhető hagyományos és nukleáris töltettel egyaránt.

²⁰ 1977. május 10–11. között a NATO-tagállamok állam- és kormányfői Londonban megvitaták a hosszú távú védelmi programot.

²¹ GERMUSKA, 2010. 181.o.

²² KISS, 2016. 275.o.

²³ KISS, 2016. 294.o.

FELADAT

A Siófok járási, járasszékhely- városi polgári védelmi komplex, módszertani bemutató gyakorlatot végrehajtó állomány részére

ÁLTALÁNOS HELYZET

1. NYUGATIAK:

A NATO²⁴ politikai és katonai vezetése, a tömbhöz tartozó államok kormányai 1978. április közepétől (R-6 hónap) fokozott hidegháborús politikát folytatnak, „az emberi jogok védelme” ürügyén mesterségesen felszított kampányt indítanak a szocialista országokkal szemben, azok külképviseleti szerveinek tevékenységét jelentősen korlátozzák. A politikai és lélektani hadviselés mellett különféle gazdaságintézkedéseket foganatosítanak a szocialista országok felé irányuló kivitel korlátozására. A kapitalista országok gazdasági struktúrájában bizonyos változások figyelhetők meg a haditermelésre való fokozatos átállás bevezetésére. A NATO-hoz tartozó „Közös Piac”²⁵ tagországai 1978. május végétől (R-5 hónap) gyors ütemben megkezdik iparuk haditermelésre való átállítását. Intézkedéseket tesznek a stratégiai készletek felhalmozására. A szocialista országok elleni politikai, gazdasági és ideológiai harc különféle formáinak intenzív alkalmazása mellett egyre több intézkedést foganatosítanak fegyveres erőik háborús felkészítése érdekében. Ezen intézkedéseikkel fokozzák a nemzetközi helyzet feszültségét. 1978. augusztus-szeptember hónapban (R-3-2 hónap) a NATO Szövetséges Hatalmak Európai legfelsőbb Parancsnoksága alárendelt seregtestei részére, magasabb egységtörzsek bevonásával a „BARNÁK” területén a kiképzési terveikben szereplőkön túl parancsnoki és törzsvezetési gyakorlatokat vezet le, melyeken mind a támadó, mind a védelmi hadműveletek megszervezését és vezetését gyakoroltatják kezdetben hagyományos, majd tömegpusztító eszközök alkalmazásával.

²⁴ Észak-Atlanti Szerződés Szervezete (North Atlantic Treaty Organization). Katonai szövetség, melyet 1949. április 4-én alapítottak Washingtonban. Kezdetben tizenkét ország volt tagja, majd folyamatosan bővült. A tárgyalt időszakban a tagjai: Amerikai Egyesült Államok, Belgium, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Hollandia, Izland, Kanada, Luxemburg, Német Szövetségi Köztársaság, Norvégia, Olaszország, Portugália, Törökország.

²⁵ Az Európai Gazdasági Közösség tagországai.

A gyakorlattal párhuzamosan intézkedéseket tesznek katonai erők csoportosításainak megerősítésére, személyi – anyagai – technikai feltöltésére, diszlokálására.²⁶ E gyakorlatok ürügyén – az erődemonstráció céljából megkezdik a NATO hadászati tartalék állományából magasabb egységek légi úton történő átszállítását a „BARNÁK”²⁷ területére.

Augusztus közepétől erőteljesen fokozzák a szocialista országok, mindenekelőtt a VSZ²⁸ (Varsói Szerződés) tagállamai elleni kozmikus és légi felderítést. Több alkalommal provokálják az NDK²⁹ és Csehszlovákia határvédelmi szerveit. A nemzetközi helyzet éleződésével kapcsolatban Osztrák Kormány nyilatkozatban ismételten megerősítette Ausztria semlegességét³⁰, és azt, hogy az Osztrák fegyveres erők felkészülnek az országot – bármely irányból – érő agresszió elhárítására. Augusztus közepétől (R-2 hónap) kezdődően az EGK³¹ (Európai Gazdasági Közösség) országai egyoldalúan megszakítják a szocialista országokkal fennálló gazdasági kapcsolataikat. Szeptember közepétől (R-1 hónap) több rendkívüli időszakra kidolgozott törvényt léptetnek életbe.

1978. szeptember végén (R-4 hét) megkezdődik a háborús veszélyeztetettségi időszak feladatainak végrehajtását. Fokozott katonai – politikai – gazdasági nyomást gyakorolnak az Osztrák Szövetségi Köztársaságra és Svédországra. Október elejétől (R-3 hét) tovább fokozzák aknamunkájukat a szocialista országokkal szemben. Diplomataikat „jelentés tételre” visszarendelik, erősen korlátozzák a turista forgalmat. Hírközlő szerveik féktelen uszító propagandát fejtenek ki. A kapitalista országokban napirenden vannak a kommunista és más

²⁶ Elmozdulás, áthelyeződés.

²⁷ Az osztrák, vagy olasz hadsereg.

²⁸ Varsói Szerződés Szervezete. (Организация Варшавский договор). A szocialista országok politikai-katonai szervezete, melyet 1955. május 14-én alapítottak Varsóban. Tagjai: Albánia (1969-ben kilépett), Bulgária, Csehszlovákia, Lengyelország, Magyarország, Német Demokratikus Köztársaság, Románia, Szovjetunió.

²⁹ Német Demokratikus Köztársaság.

³⁰ Ausztriában 1955. október 26-án rögzítették az alkotmányba, hogy az ország örökös semlegességet fogad, mely szerint egyik nemzetközi katonai és politikai szervezetnek sem lehetnek tagjai. A szovjet haderő ekkor vonult ki az országból.

³¹ Európai Gazdasági Közösség. 1957. március 25-én hozta létre a Benelux-államok, Franciaország, a Német Szövetségi Köztársaság és Olaszország. Célja az Európai Szén- és Acélközösség államainak mélyebb gazdasági együttműködése volt.

haladó pártok elleni provokáció. Országaikban bevezetik a gyülekezési tilalmat, a tömegkommunikációs eszközök előzetes cenzúráját, a levél és sajtó cenzúráját. Teljes katonai hírzáratot rendelnek el. A VSZ tagállamaiból a NATO államokba irányuló polgári légi forgalom korlátozása céljából megtévesztő adatokat szolgáltatnak a légköri viszonyokra és egyes repülőterek fogadóképességére vonatkozóan.

1978. október 6-án (R-15 nap) a NATO államok a katonapolitikai helyzet alakulásával megfelelően – a háborús készenlét fokozása érdekében – intézkedéseket foganatosítanak állami, polgári és katonai területeken, az állami rendszerben bevezetik: az egyszerű „harckészültséget”, a katonai rendszerben pedig a „katonai óvatosságot”.

2./KÉJLETIEK:

A VSZ tagállamainak kormányai maximális erőfeszítéseket tesznek a nemzetközi helyzet negatív irányú alakulásának megakadályozására, fokozzák a háborús feszültség csökkentésére, a szocialista országok és az imperialista nagyhatalmak közötti kapcsolatok javítására, a háború elkerülésére, valamint a béke megszilárdítására irányuló politikai, diplomáciai erőfeszítéseiket.

A katonai-politikai helyzet alakulásának megfelelően intézkedéseket foganatosítanak a fegyveres erők, a polgári védelem, a népgazdaság, a párt és állami szervek háborús készenlétbe helyezésére. A VSZ EFE.³² (Varsói Szerződés Egységes Fegyveres Erők) 1978. június eleje óta (R-5 hónap) a NATO fokozódó háborús előkészületeinek ellensúlyozására – a kiképzési feladatok folytatásával egyidejűleg – intézkedéseket foganatosítana fegyveres erők állandó harckészültségének magas szinten tartására.

Az MNK³³ kormánya – figyelembe véve a kialakult nemzetközi helyzetet – 1978. júniusában (R-5 hónap) elrendeli a GM.³⁴(Gazdaság Mozgósítási) tervek egyes feladatainak, illetve az Építőipar „Számítási év terve” polgári védelmi részének végrehajtását.

A VSZ Politikai Tanácskozó Testülete³⁵ 1978. augusztus 18-21 közötti időben (R-2 hónap) megtartott értekezletén értékeli a katonai-politikai helyzetet. Megállapítja, hogy a NATO által kialakított nemzetközi

³² Varsói Szerződés Egységes Fegyveres Erők.

³³ Magyar Népköztársaság.

³⁴ Gazdasági Mozgósítás.

³⁵ A Varsói Szerződés Szervezetének legfőbb politikai szerve.

helyzet a szocialista országokat megfelelő ellenlépésekre kényszeríti. Ennek megfelelően állami – katonai – gazdaság mozgósítási és polgári védelmi intézkedések kerülnek kiadásra.

Az MNK-ban 1978. szeptember 21-én (R-1hónap) a háborúra történő felkészítést a Honvédelmi Bizottság kiadott határozata alapján a Honvédelmi és Védelmi Bizottságok veszik át, és felkészülnek a háborús vezetés feladatainak végrehajtására. A Honvédelmi Tanács – a Nyugatiak közvetlen katonai előkészületeire válaszolva – 1978. október 6-án 24.00 órakor (R-14 nap) a fegyveres erőknél és testületeknél fokozott harcra készséget rendel el rejtett „M”³⁶ (mozgósítás) után kiegészíti azok állományát.

3./ A POLGÁRI VÉDELEM HELYZETE:

A PVO. TPK.³⁷ Polgári Védelem Országos Törzsparancsnok Utasítására a Polgári Védelem Somogy megyei Parancsnoksága 1978. június 3-án elrendeli a PV.³⁸ intézkedési tervek egyes feladatainak végrehajtását. Ennek keretében utasítja a megyei és az alárendelt városi-járás polgári védelmi parancsnokságokat.

Intézkedik:

- A polgári védelmi intézkedési tervek, a járási-városi, községi, üzemi RBV.³⁹ és elrejtési tervek felülvizsgálatára realizálására;
- A védett és kiszorodás elleni vezetési pontok munka és életfeltételeinek biztosítására;
- A nagy értékű műkincsek védelmének előkészítésére;
- A központi és helyi vezérlésű szirénák megvizsgálására, morgópróbák végrehajtására;

³⁶ Mozgósítás.

³⁷ Polgári Védelem Országos Törzsparancsnok.

³⁸ Polgári Védelmi. Polgári Védelem: olyan össztársadalmi feladat-, eszköz- és intézkedési rendszer, amelynek célja katasztrófa, illetve fegyveres összeütközés esetén a lakosság életének megóvása, az életben maradás feltételeinek biztosítása, valamint a lakosság felkészítése azok hatásainak leküzdése és a túlélés feltételeinek megteremtése érdekében. A Polgári Védelem szervezete (1964-ig Légmentő) 1949. október 18-án jött létre, szervezetenként a Belügyminisztérium irányítása alá került, 1962-ben áthelyezték a honvédelmi miniszter irányítása alá. 1977. december 13-án a Magyar Népköztársaság is elfogadta az 1949. évi négy Genfi Egyezmény kiegészítésére létrehozott Jegyzőkönyvet, így a Polgári Védelem nemzetközileg elismert szervezetté vált. <https://www.mpvsz.hu/>

³⁹ Radiológiai-, biológiai-, vegyi. <http://www.mpvsz.hu/pv-alapfogalmak>.

- A Polgári Védelmi Szakszolgálatok, önvédelmi szervezetek gyorsított ütemű kiképzésére;
- A lakosság gyorsított felkészítésére, folyamatos tájékoztatására;
- Az élelmiszer-állomány a termelő berendezések, készletek és az ivóvíz RBV. védelmének megszervezésére;
- Az elsötétítési és fényálcázási feladatok végrehajtására.

Tartalma:

- a.) A riasztási terveket 1978. július 15-ig pontosítsák. A hiányzó riasztó berendezéseket augusztus 1-ig pótolják. Hajtsák végre a riasztó-üzemeleti szolgálatok személyi állományának feltöltését és a kiképzésüket augusztus 3-ig.
- b.) A lakosság és az üzemi dolgozók védelmének területén hajtsák végre az építőipar „Számítási év keretében meghatározott” polgári védelmi feladatokat. 1978. augusztus 11-ig pontosítsák a lakosság és a dolgozók elrejtési terveit.
- c.) Pontosítsák a lakosság és az üzemi dolgozók egyéni védelmének biztosítására készített terveket július 15-ig. Augusztus 1-ig intézkedjenek a szükségvédő eszközök ipari legyártásának előkészítésére és határozzák meg a gyártás megkezdésének időpontját. Töltsék fel a lakosság ellátását szolgáló kereskedelmi készleteket intézkedjenek a csecsemő és gyermekvédő eszközkészletek gyártásának előkészítésére, és a gyártás megkezdésének időpontjára.
- d.) 1978. augusztus 1-ig készítsék elő a tér és közvilágítás elsötétítését, a lakó és középületek, ipari épületek, műhelycsarnokok és technológiai eljárások fényálcázását. Siófok város különös figyelmet fordítson a Kőolajvezeték Vállalat⁴⁰ üzemrészének álcázására, és elsötétítésére.
- e.) Az élelmiszerek, az állatállomány, a termelőberendezések, technológiák, készletek, RBV. védelmének megszervezése terén:
 - Augusztus 1-ig intézkedjenek a háztartások, egyéni és kiegészítő gazdaságok védelmi terveinek pontosítására;
 - Szeptember 1-ig tegyenek javaslatot az RBV.
 - védelmi célra felhasználásra tervezett eszközök, műszerek mentesítő és egyéb anyagok zárolására, esetleges átcsoportosítására;

⁴⁰ A Kőolajvezeték Vállalat 1954-ben alakult Siófokon.

- Augusztus 15-ig intézkedjenek a tanácsi alárendeltségű üzemek, az állami gazdaságok és mezőgazdasági termelőszövetkezetek RBV. védelmi terveiben meghatározottak végrehajtására;
 - 1978. augusztus 1-ig intézkedjenek a megelőző RBV. védelmi rendszabályok bevezetésére.
- f.) 1978. augusztus 1-ig az ivóvíz megelőző RBV. védelmének biztosítása érdekében intézkedjenek a vízlelőhelyek, a víztermelő és szolgáltató vállalatok megelőző RBV. védelmi terveinek pontosítására, a szükséges eszközök, műszerek mentesítő és egyéb anyagok zárolására a megelőző RBV. védelmi rendszabályok bevezetésére.
- g.) 1978. október 1-ig intézkedjenek a különleges vagyontárgyak helyi védelmének előkészítésére.
- h.) A polgári védelmi szakszolgálatok és önvédelmi szervezetek parancsnoki állományát a kiadott kiképzési program alapján 1978. július 31-ig 30 órás kiképzés keretében ismételtén készítsék fel háborús vezetési feladataik végrehajtására.
- Új témaként, 6 kiképzési óra keretében dolgozzák fel a neutronbomba⁴¹ elleni védelem kérdéseit.
1978. augusztus hónapban a megye és alárendelt pv. parancsnokságok bevonásával két napos több fokozatú parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat keretében gyakorolja az alkalmazási tervben rögzített feladatokat. A beosztott állomány július 30-ig mindenütt fejezze be az 1978. évre előírt kiképzési feladatokat.
- A teljes állomány bevonásával 1978. augusztus 1 – szeptember 15-ig minden üzemben és szövetkezetben – a területi pv. parancsnokságok irányításával – 24 órás időtartamú üzemi polgári védelmi gyakorlatot kell tartani. 1978. augusztus 1-től meg kell kezdeni a lakosság gyorsított és folyamatos felkészítését meg kell szervezni a TV-ben hetenként 1-2 alkalommal sugárzott adásokat. A mozi forgalmazásban az eddigi elkészített összes filmet ismételtén levetítésre kerülnek. A megyei, helyi és üzemi lapok rendszeresen, 3-5 naponként, mellékletekben ismételtén propagálják a lakosságvédelem kérdéseit.
1978. szeptember 30-ig be kell fejezni a lakosság 15 órás kötelező felkészítését. A felkészítés csak külön intézkedésre történik.

⁴¹ Megnövelt sugárzású nukleáris fegyver.

1978 október 1-ig a tájékoztató hirdetések szétosztását a járási-városi parancsnokságaik végre kell hajtani, kiosztásuk és kihirdetésük külön intézkedésre történik.

- i.) 1978. szeptember 1-ig az összes tűzveszélyes – és a termeléshez nem szükséges – anyagokat az üzemekből el kell szállítani. A lakóházak padlásait és pincéit teljesen lomtalanítani kell. Az előírt tűzoltó készülékeket és szerszámokat mindenütt fel kell szerelni.
- j.) 1978. augusztus 1-ig az alárendelt parancsnokságok pontosítsák a pv. szakszolgálatok és önvédelmi szervezetek fokozott és teljese alkalmazási készenlétbe helyezési és alkalmazási terveit. 1978. augusztus 1.-és szeptember 1. között az állománnyal gyakorolják a FAK⁴² és a TAK⁴³ végrehajtási feladatait. Az alakulatok készleteit szeptember 1-ig decentralizálják az alakulatok megalakulási helyein.
- k.) A mentesítésre kijelölt intézmények 1978. szeptember 30-ig készítsék elő kijelölt eszközeiket és berendezéseiket háborús működésre való átállásra.
- l.) 1978. szeptember 1-ig a városi – járási Védelmi Bizottságok vezetési pontjait háborús működésre készítsék elő. Hajtsák végre az előírt készletek feltöltését és üzempróbák végrehajtását.
A PVO. TPK.⁴⁴ Utasítására a Polgári Védelem megyei és területi vezető szervei béke elhelyezési objektumaikban 1978. október 7-én 01.00 órakor (R-14 nap) megkezdik a katonai törzsek „M” feltöltését a vezetésbiztosító és kiszolgáló század THKSZ-be⁴⁵ helyezését összekovácsolását.

II. RÉSZLETES HELYZET

1./ A NATO államok 1978. október 6-án (R-14 nap) intézkedéseket foganatosítanak a fegyveres erők háborús készenlétbe helyezésére, megkezdik a háborús veszélyeztetettségi időszak feladatainak végrehajtását. Ennek keretében fokozatosan bevezetik az egyszerű háborús készenlét fokozatot („megelőző katonai óvatosság”),

⁴² Fokozott Alkalmazási Készenlét.

⁴³ Teljes Alkalmazási Készenlét.

⁴⁴ Polgári Védelem Országos Törzsparancsnok.

⁴⁵ Teljes Harckészenlétbe Helyezés.

aktivizálják a háborús vezetési pontokat, rejtett mozgósítást hajtanak végre, fokozzák a gazdaság haditermelésre való átállítását.

1978. október 15-én (R-9 nap) „együttműködési” gyakorlatot hajtanak végre, amelynek ürügyén összpontosítási körletet foglalnak el. 1978. október 15-én (R-6 óra) befejezik a fegyveres erők háborús készségbe helyezését, a polgári védelemnél bevezetik az atomvédelmi rendszabályzatokat, és felkészülnek mind hagyományos, mind atomháború viszonyai között folytatandó fegyveres küzdelemre és 1978. október 21-én 12.00 órakor (R) hagyományos eszközökkel csapást mérnek az NDK, CSSZSZK⁴⁶, LNK⁴⁷, MNK területén lévő határmenti erő és létesítményei ellen, kirobbantják a háborút.

Az MNK ellen folyó fegyveres tevékenység első időszakában, a „BARNÁK” légiereje 1978. október 21-én 12.00 – 14.00- ig terjedő időszakban kis kötelékekkel, hagyományos és korszerűsített eszközökkel csapásokat mérnek a Magyar Népköztársaság határmenti megyéire, majd 14.00 és 15.00 között a csapásokkal több hullámban támadják az M-7⁴⁸ Zamárdi⁴⁹-Siófok⁵⁰ útvonalon felvonult csapatokat üzemanyag, kenőanyag tároló telepeket, mezőgazdaság jelentősebb üzemegységeit.

Ezek közül Siófok város területén:

1978. október 21-én 14.10-kor

- 1 vadászbombázó raj⁵¹ romboló és gyújtóbombát alkalmaz Siófok város (Sió és Tanácsház u. kiszögélés területére) belterületére, ahol sérülés éri az óvóhelyen tartózkodó állományt. A csapás következtében 250 fő megsérül, 50 fm⁵² út megrongálódik, 25 fm gáz, illetve távfűtési vezeték megsérül.

- 1 vadászbombázó raj romboló bombákkal csapást mért Kapoly⁵³ Északi kijárata területére.

⁴⁶ Csehszlovák Szocialista Köztársaság

⁴⁷ Lengyel Népköztársaság

⁴⁸ Autópálya, mely Budapest és a délnyugati országhatár között teremt összeköttetést.

⁴⁹ Település Somogy megyében, a Siófoki járásban.

⁵⁰ Település Somogy megyében, a Siófoki járás központja.

⁵¹ Általában tíz repülőgép.

⁵² Folyóméter.

⁵³ Település Somogy megyében, a Tabi járásban.

1978. október 21-én 14.15-kor:

- 1 vadászbombázó raj romboló bombákkal bombázta a Sió Mg. Tsz.⁵⁴ Papkuta major területét, amelynek következtében a méregraktár megsérült és másodlagos mérgezőanyagok felhője létrejött kárterület jön létre. A szennyezett személy 150 fő, a szennyezett terület 50 000 m², a szennyezett fal 30 000 m².

A fegyveres tevékenység második időszakában az ellenség:

- 1978. október 22-én 06.00 órakor földi atomcsapást mér (300 kt)⁵⁵ Székesfehérvár⁵⁶ pályaudvar epicentrummal. A csapás következtében az uralkodó szélirány miatt radioaktív kiszóródás éri Balatonszabadi⁵⁷ - Ságvár⁵⁸ - Bonnya pusztától⁵⁹ keletre lévő területet;
- 1978. október 22-én 12. 00 órakor földi atomcsapást mér (100 kt)⁶⁰Kaposvár pályaudvar epicentrummal. A csapás következtében nukleáris kárterület alakul ki, a lakosság vesztesége az átlagosnál magasabb.

2./ Az MNK kormánya a fenyegető háborús veszélyre való tekintettel a fegyveres erőknél 1978. október 6-án 24.00 órakor (R-14 nap) csillagászati időben⁶¹ 1978. október 21-én 05.00 órától részleges rejtett mozgósítást rendel el. Majd október 16-án 14.00 órától (R-5 nap) csillagászati időben: 1978. október. 21-én 11.00 órától a THKSZ rendszabályainak bevezetését rendeli el. 1978. október 21-én 12.00 órától a háború kirobbanását követően aktív

⁵⁴ Mezőgazdasági Termelőszövetkezet.

⁵⁵ Kilotonna.

⁵⁶ Település Fejér megyében, Fejér megye megyeszékhelye, a Székesfehérvári járás központja.

⁵⁷ Település Somogy megyében, a Siófoki járásban.

⁵⁸ Település Somogy megyében, a Siófoki járásban.

⁵⁹ Település Somogy megyében, a Tabi járásban.

⁶⁰ A nukleáris fegyver olyan fegyver, amelynek az energiája atommag-átalakulásból származik. Két típusa kétféle magátalakulást használ fel: az atombomba esetén maghasadás, míg hidrogénbomba esetén magfúzió következtében az atommag kötési energiája szabadul fel.

⁶¹ Efemerisz idő. Az efemerisz másodperc volt a Nemzetközi Mértékegység-rendszer (SI) időegysége 1956-tól 1977-ig. 1977 és 1984 között a földi dinamikus idővel párhuzamosan használták.

védelmi, majd támadó tevékenységet folytat a NATO erőikkel szemben.

3./ A kialakult katonai-politikai helyzet függvényében a PVO. Törzsparancsnoka - a Honvédelmi Tanács rendeletére – 1978. október. 7-én 01.00 órakor (R-14 nap) csillagászati időben 1978. október. 21-én 06.00 órakor elrendeli a polgári védelem katonai törzsei részére a fokozott harckészültség részenkénti bevezetését, valamint a vezetésbiztosító kiszolgáló század teljes harckészültségét és rejtett mozgósítását.

A háborús veszélyre való tekintettel elrendelésre kerül a vezetési rendszer aktivizálása, a pv. intézkedési tervek gyorsított végrehajtása, a kiegészítő és kiszolgáló állomány továbbá a szakszolgálati alakulatok teljes alkalmazási készenléte helyezése, feltöltése és felszerelése. A HVP-el⁶² és más fegyveres testületekkel és szervekkel együttműködve részt vesz – profiljának megfelelően – a szárazföldi csapatok felvonulásának védelmi és támadó harcának biztosításában, majd az ellenség hagyományos és tömegpusztító eszközeivel mért csapások után szervezi, vezeti és koordinálja a mentő-mentési munkákat.

4./ A polgári védelem megyei és területi vezető szervei békeelhelyezési objektumaiban 1978. október. 7-én 01.00 órakor (R-14 nap) csillagászati időben: 1978. október 21-én 06.00 órakor végrehajtják az FKHSZ feladatait. 1978. október 16-án 14.00 órakor (R-5 nap) csillagászati időben: 1978. október 21-én 11.00 órakor megkezdik a THKSZ felvételét, melynek eredményeként a vezetési pontok és polgári védelmi parancsnokságok, szakszolgálatok és önvédelmi szervezetek 1978. október 21-én 04.00 órától (csillagászati időben 1978. október 21-én 13.00 órától – „II” feltöltéssel kiegészítve – háborús csoportosításnak megfelelően végzik irányító tevékenységüket.

Az ellenség 1978. október 21-én mért hagyományos csapásnak felszámolást a városi polgári védelmi parancsnokság saját erőivel) 4. sz. ECS.⁶³ 1., 2., váltás 24 órán belül végrehajtja, majd hadművelet

⁶² Hátországvédelmi Alakulatok Parancsnoksága.

⁶³ Erőcsoport.

második napján a szomszéd megyét ért atomcsapás következtében Siófok járás észak-keleti területét sugárszennyeződés veszélyezteti, ezért a területre radiológiai riadó elrendelésre kerül.

Az ellenség október 22-én 12.00 órakor a megyeszékhely-városra 100 kt-ás földi atomcsapást mért, amelynek felszámolására a 4.sz. ECS. a II. lépcsőben kerül alkalmazásra.

5./ A „módszertani bemutató gyakorlaton résztvevő szervek, parancsnokságok, törzsek, egységek, alegységek, részletes feladatát a járási-városi polgári védelmi törzseknek kiadott levezetési és bemutatói terv tartalmazza.

6./ A módszertani bemutató gyakorlaton résztvevő szervek, parancsnokságok törzsek, egységek, alegységek elhelyezési körletre (megalakulási körletre) a béke diszlokáció szerint.

7./ A 4.sz. ECS. gyülekezési körletre: Balatonkiliti – Belső-hegy Siófok déli kijárata területén. E területen a kiszóródás területi elleni védőlétesítmények 35%-ban rendelkezésre állnak, a hiányzó létesítményeket a beérkező egységek-alegységek készítik el, a helyszínen található szükség anyagokból.

TÁJÉKOZTATÓ ADATOK

III.

1./ Felderítés kiegészítő adatok

A NATO főtitkára 1978. október 9-én (R-12 nap) 1 napos villámlátogatást tett Ausztriában, amelyről hivatalos közleményt nem adtak ki.

Az Osztrák Fegyveres Erők részére 1978. 10. 14-től (R-1 hét) első, majd másodfokú védelmi riadót rendeltek el, és fokozott határszolgálatot vezetnek be az MNK és a CSSZZK határán.

1978. október 19-én (R-2 nap) 06.00 órakor NYN és Olasz csapatok átlépik az Osztrák államhatárt az MNK irányába. Az Osztrák haderők különösebb ellenállást nem fejtenek ki, erőiknek zömével az MNK és a CSSZZK határai mentén védelemre rendezkednek be.

2./ Anyagi készletek helyzete:

A személyi állomány védőeszközökkel való ellátottsága: légzésvédő eszközök 97%-os, bőrvédő eszközök 70%-os, egyéb eszközök 50%-os arányban vannak biztosítva.

A polgári védelem személyi állománya feltöltöttsége 97%-os, a technikai feltöltöttsége 90%-os.

Az üzemi önvédelmi szervezetek személyi feltöltöttsége 85%-os, egyéni védőeszközök ellátottsága 83%-os, vegyi-sugár felderítő eszközökkel való felszereltség 70%-os, egyéb technikából 50%-os.

3./ Meteorológiai adatok

1978. október 21-én 14.00-kor:

talajmenti szél Siófok térségében: iránya 75° sebessége 3m/sec, a levegő hőmérséklete +15C°, a talaj hőmérséklete +13C°.

1978. október 22-én 06.00-kor:

közepes magasságú szél Székesfehérvár térségében iránya: 28° sebessége: 25km/ó.

IV.

A VÉGREHAJTÓ ÁLLOMÁNY FELADATAI

A./ Siófok járási – városi és alárendelt községi, üzemi, polgári, védelmi parancsnokságok:

1./ A kiadott „Feladat” és az előzetesen megküldött levezetési és bemutatási terv tanulmányozása és feldolgozása járási, városi, községi és üzemi törzsfoglalkozásokon.

2./ A gyakorlat végrehajtásához szükséges térképek előkészítése az alábbiak szerint:

a.) Városi, járási, pv. parancsnokság részére:

- 1-1 készlet 1: 100 000 méretarányú katonai térkép előkészítése helyzetnyilvántartáshoz;

Szelvények száma: L-33-34, L-33- 35, L-33- 36, L-33-46, L-33-47, L-33-48, L-33-58, L-33-59, L-33-60, L-33-70, L-33-71, L-33-72, L-34-25, L-34-37, L-34-49, L-34-61,

- 1-1 készlet 1:50 000 méretarányú katonai térkép előkészítése a parancsnok elhatározásának kidolgozásához:

Szelvények száma: L-33-48-A, L-33-48-B, L-33-48-C, L-33-48-D, L-33-60-A, L-33-60-B, L-34-37-A, L-34-37-B, L-34-37-C, L-34-37-D, L-34-49-A, L-34-49-B

- 1 készlet 1:10 000 méretarányú Siófok város, térkép (vázlat) Siófok városi pv. pság részére;

b.) A községi, üzemi, pv. pságok⁶⁴ részére:

- Üzemről, községi államigazgatási területekről (2-2 készlet) törzsenként 1: 10 000 méretarányú vázlat (helyzetnyilvántartáshoz, pk. elhatározásának kidolgozásához.)

3./ Járási, városi községi üzemi polgári védelmi parancsnokságok értékeljék a kialakult helyzetet és készüljenek fel jelenteni a „Nemzetközi helyzet feszültségének fokozódása” időszakában (R-4 hónaptól R-15 napig) tett intézkedéseiket. (Siófok járási, városi, pv. parancsnok 1978. október 21-én 09.00-kor Ságvár, Zamárdi, községi pv. pk. és Siófok ÁG. pv. pk. 10.00-kor.)

A jelentés kiemelten tartalmazza:

a.) A lakosság védelem területén:

- A lakosság óvóhely ellátottságát;
- A szükség óvóhelyek, kiszóródás elleni védelem kiépítéséhez szükséges építőipari és egyéb anyagok meglétének helyzetét;
- Az egyéni (rendszeresített és szükség) védőeszköz ellátottság állapotát, helyzetét;
- Az egészségügyi létesítmények helyzetét, felkészültségét;
- A lakosság felkészítésének helyzetét.

b.) Az anyagi javak védelmének helyzetét, a városban, járásban, községben, üzemben:

- Az élelmiszer és ivóvíz készletek védelmének;
- Az állatállomány védelmének;
- A betakarított és lábon álló termés védelmének;
- A takarmány készletek védelmének helyzetét;
- Az élelmiszeripar védelmét;
- Az ipar állóképességének növelésére tett intézkedéseket.

c.) A pv. parancsnokságok szakszolgálatok és önvédelmi alakulatok felkészültségét:

- A kiképzés, felkészültség;
- Az egyéni védő eszközökkel való ellátottság;
- Az anyagi és technikai ellátottság, felszereltség helyzetét;

⁶⁴ Polgári védelmi parancsnokságok.

- A rendelkezésre álló tartalékokat.

d.) A vezetés helyzetét:

4./ A módszertani bemutató gyakorlat eredményes végrehajtása érdekében a megyei polgári védelmi parancsnokság 1978. szeptember 26-27-én (08.30. – 16.00 – ig) a gyakorlat levezetési és bemutatósi terve alapján összevont törzsfoglalkozást tart.

Résztevők Első nap: Városi- járási polgári védelmi parancsnokság állománya, községi, üzemi pv. parancsnokok, önálló század és önálló szakasz rajparancsnokok, tervezett döntnöki (alegység, munkahely, munkaterület,) állomány, megyei szolgálat parancsnokok, gyakorlatvezető operatív csoportja. Továbbá a Had. kieg.⁶⁵ BM. Tűzoltóság, Ifjú Gárda meghívott képviselői.

Helye: Siófok, Tanácsszékház, földszinti nagyterem.

Második nap: Városi- járási pv. törzsparancsnokok, megyei városi-járási szolgálat parancsnokok, 4.sz. ECS. parancsnok, alegység parancsnokok, döntnöki állomány, együttműködő szervek képviselői, gyak. vez. op.⁶⁶ csoport.

Helye: 1-5 tervezett munkaterület.

5./ A bemutató gyakorlatokon résztvevő városi-járási, községi, üzemi, polgári, védelmi parancsnokság készüljön fel bemutató jelleggel a magasabb harcckészültség, illetve alkalmazási készenlétbe helyezés végrehajtására. Legyen képes a mentő – mentesítő és elsődleges helyreállítási feladatok végrehajtásának megszervezésére, vezetésére, és folyamatos fenntartására.

6./ A gyakorlaton résztvevő parancsnoki és beosztott állomány részvételével (technika nélkül,) 1978. október 17-én – a gyakorlatra való felkészülés ellenőrzése céljából – főpróbát tartok.

Helye: A gyakorlat terve szerint

7./ A gyakorlatra való felkészülés ideje: 1978. október 15.

8./ A felkészülés során tanulmányozzák:

- A polgári védelmi szakszolgálatok és szakszolgálati alakulatok általános alkalmazásai elveit. (tervezet 1972. évi kiadás)
- Az egészségügyi szolgálatok szervezete, működése polgári védelem rendszerében (1970. évi kiadás).
- A szakszolgálati alakulatok politikai megbízottainak kötetmei (1971. évi kiadás)

⁶⁵ Hadkiegészítő.

⁶⁶ Gyakorlat vezető operatív.

- A polgári védelem egyezményes jelei és rövidítései ((1968. évi kiadás)
- A polgári védelmi kiképzés módszertana. (kézikönyv 1976. évi kiadás) című segédletet, továbbá a hivatásos tiszti állomány 1978. évi hadművelti – harcászati felkészítésére készített anyagokat.

9./A városi- járási, községi és üzemi polgári védelmi törzsek 1978. október 21-én 06.00-ig ériék el a gyakorlat végrehajtására való készenlétüket.

B.) A gyakorlaton résztvevő beosztott állomány:

1./ A gyakorlaton résztvevő beosztott állomány legyen képes magasabb készenlétbe helyezés FAK, TAK és alkalmazási készenlétbe helyezés feladatainak végrehajtására.

Ezen kívül készüljön fel:

1.számú kárterületen:

- Ellenség hagyományos csapása által keletkezett kárterület felderítésére, lezárására, (katonai felderítő járőr, katonai őr raj);
- Tűz lokalizálására, tűzoltás végrehajtására (állami tűzoltó szakasz);
- Romeltakarítás végrehajtására, (buldózeres szakasz);
- Óvóhely feltárására, sérültek kimentésére (katonai műszaki szakasz);
- Elsősegélynyújtás, hordágyon való szállítás (200 m-re)
- Végrehajtására (zamárdi els.nyújt. sz⁶⁷)
- Sérült járművek elszállítására (AFIT gépjárműmentő raj);
- Áramtalanítás végrehajtására, légvezetékek lebontására, légvezeték szerelésére, áram alá helyezésére. (II. tip. technikai szakasz);
- Sérült tömbfűtő mű vezeték kicserélésére (távfűtés. helyrállító szakasz. költségvetési üzem);
- Sérült gázvezeték kijavítására (gázvezeték helyreállító szakasz. költségvetési üzem);
- Sérültek sebesült gyűjtőpontokon való osztályozására és OSH-ra⁶⁸ való szállítására (S.fok. Kórház ÓSH osztályozó csoport, Háziipari Szövetkezet Sebesült Szállító Szakasz);

⁶⁷ Elsősegély nyújtó szakasz.

⁶⁸ Orvosi Segélyhely.

- Sérültek első orvosi ellátására, fektetésére, kezelésére (Kórház OSH Orvosi Segélyhely), Ságvár és Tab elsősegélynyújtó szakasz).

2. számú kárterületen:

- A méregraktárt ért csapás következtében a mérgező anyagok felhője nyomán létrejött vegyiraktár felderítésére, lezárására, (katonai SUFI⁶⁹ és rendfenntartó raj);
- Terepmentesítés végrehajtására (katonai terepmentesítő szakasz);
- Mentésoldat biztosítására (Állami Tűzoltó raj)
- Sérültek elsősegélynyújtásában való részesítésére, hordágyon való szállításra (200 m-re) (Balatonszabadi elsősegélynyújtó szakasz.);
- Gépjármű mentesítés végrehajtására (Sió Mg. Tsz. önvédelmi állomány)
- Elzárkózás másodlagos hatások elleni védelem, épület és környezetének mentesítésére, (Sió Mg. Tsz. önvédelmi erői);
- Önvédelmi állomány személyi mentesítésére, (MEZŐGÉP RBV. szakasz);
- Elzárkózás másodlagos hatások elleni védelem, szűrt levegő biztosítása szarvasmarha istállóban, (önvédelmi állomány);
- Beszállított termények ellenőrzésére, minősítésére, termények válogatására és raktározására (helyszíni mérőállomás és önvédelmi erők);
- Sérültek osztályozására, mentesítésére és OSH-ra történő szállítása, (OSH Tab osztályozó csoport, MEZŐGÉP RBV. szakasz, sebesült.szállító szakasz Tab);
- önvédelmi és szakszolgálati erők állománya és mentesítésére;
- Állomány étkezésének és után szállításának biztosítására (ÁFÉSZ étkeztető ellátó.raj.);

3. számú kárterület:

- Radiológiai riadó elrendelésére, elzárkózás végrehajtására, intézkedés kiadására (B. szabadi riasztó őr, Rákóczi út lakossága);

⁶⁹ Sugárfigyelő.

- Sugárfelderítés végrehajtására, értékelt mérőponti adatok jelentésére (katonai vaf. járőr);
- Terület lezárás, vagonvédelem biztosítására (munkásőr raj);

4. számú kárterület:

- Ellenőrző, elosztó pont telepítésére, beszállítására kerülő takarmánykészletek ellenőrzésére (FÜSZÉRT területi ellenőrző állomás);
- Tiszta, illetve szennyezett termények góréban való elhelyezésére, megjelölésére, gyorsított betakarítás végrehajtására („November-7” Mg. Tsz. önvédelmi erői);
- Jármű mentesítés végrehajtására (önvédelem erői);
- Szennyezett út mentesítésére (ÁNÖV⁷⁰ gépi szakasz 1., 2. raj);
- Személyi mentesítés végrehajtására (önvédelmi erők);
- Sérült állatok összegyűjtésére, mentesítésére, kényszervágás végrehajtására (önvédelmi erők és ÁNÖV szakasz kényszervágó raj);
- Állatállomány elkülönítésére és állatmentesítés végrehajtására (önvédelmi erők és ÁNÖV gépi szakasz 3. raj);
- Szennyezett belső felületek mentesítésére, állatszállítás előkészítésére (ÁNÖV szakasz első raj és önvédelmi erők);

Gyülekezés körletben:

A gyülekezeti körzet felderítésére, alegységek önálló beérkezésére.

- A menetparancs vételére, a menet megszervezésére a menet és előre vonás megszervezésére és végrehajtására (Zamárdi eü.⁷¹ szakasz, Tab eü. szakasz, Ságvár eü. szakasz, Balatonszabadi eü. szakasz, Siófok Kórház OSH, Háziipari Szövetkezet Sebesültszállító szakasz, MEZŐGÉP RBV. szakasz, Tab RBV. terepmentesítő szakasz, Siófok buldózeres szakasz, gázvezeték helyreállító. szakasz, II. technikai. szakasz, távfűtés helyreállító. szakasz, Tab tűzoltó szakasz, Siófok étkeztető ellátó raj).

2./ A gyakorlatot végrehajtó szakszolgálati és önvédelmi szervezetek 1970. október 21-én 10.00 óráig érik el a gyakorlat végrehajtására való készenlétüket.

⁷⁰ Állat- növényvédelmi.

⁷¹ Egészségügyi.

C.) A gyakorlaton résztvevő együttműködő erők:

1./ A Somogy megyei Hadikiegeschítő és Területvédelmi Parancsnokság kijelölt katonai állománya, továbbá az Állami Tűzoltóság tervezett állománya készüljön el a „FELADAT” IV.B pontban meghatározott feladatok végrehajtására, együtt működve a gyakorlaton résztvevő szakszolgálati és önvédelmi szervezetekkel.

2./ A Rendőrség és a Munkásőrség kijelölt alegységei készüljenek fel a gyakorlat levezetési, és bemutatási terve szerint forgalomszabályozás, terület lezárás fontosabb objektumok őrzésvédelmének végrehajtására. Az Ifjú Gárda kijelölt szakasza vegyen részt a BM. Rendőrséggel közösen a forgalomszabályozás végrehajtásában.

A módszertani bemutató gyakorlatra való felkészülést a járási-városi polgári védelmi parancsnok személyesen irányítsa, a felkészülést 1978. október 15-én 15.00-ig jelentse.

Kaposvár, 1978. szeptember 18

(Böhm József tanácselnök megyei pv. parancsnok)

Készült: 1 példányban.

Egy példány: 23 lap.

Irattári tételszám: 2002.

Készítette: Miseta István alez.

Kapja: Irattár.

Sokszorosítva: 15 példányban.

Egy példány: 23 lap.

Snsz:4/27.

Kapják: 1. sz.pld. PVOP. Kik és Prop.O.

2. sz. pld. Sm-i Pártbizottság Adm. O.

3. sz. pld. Sm-i Hadikieg. és megyei TV Parancsnokság

4. sz. pld. Munkásőrség megyei parancsnokság

5. sz. pld. BM. megyei Főkapitányság

6. sz. pld. BM megyei Tűzoltóparancsnokság

7. sz. pld. Sümegi László őrgy. Siófok. járás fődöntnök

8. sz. pld. Kovács János őrgy. Siófok. város fődöntnök

9. sz. pld. Siófok. város polgári védelmi parancsnok.

10. sz. pld. Siófok. járás polgári védelmi parancsnok

11. sz. pld. Megyei egészségügyi szolgálat parancsnok.

12. sz. pld. Radiológiai Biológiai Vegyi. szakszolgálat parancsnok

13. sz. pld. Megyei élelmezési. szakszolgálat parancsnok
14. sz. pld. Állat-Növényvédelmi szakszolgálat parancsnok
15. sz. pld. Megyei műszaki-mentő. Óvóhely szakszolgálat. parancsnok.

FELHASZNÁLT IRODALOM

- GERMUSKA PÁL (2016). *Vörös arzenál* Budapest: 1956-os Intézet; Argumentum
- GERMUSKA PÁL, HORVÁTH MIKLÓS (2020). *A magyar honvédelmi igazgatás története, 1945 – 1990* Budapest: Magyar Nemzeti Levéltár
- HORVÁTH MIKLÓS, KOVÁCS VILMOS (2016). *Magyarország az atombáború árnyékában. Fejezetek a hidegháború korszakának had- és haditechnika-történetéből* Budapest: HM Zrínyi Nonprofit Kft.
- KISS DÁVID (2016). A Kádár-rendszer védelemigazgatásának hazai és nemzetközi mintái a XX. században In Ujváry Gábor (szerk.). *VERITAS Évkönyv* Budapest: VERITAS Történetkutató Intézet–Magyar Napló Budapest
- MAGYARICS TAMÁS (2014). *Az Egyesült Államok külpolitikájának története. Mítosz és valóság: Érdekek és értékek* Budapest: Antall József Tudásközpont